

Kolmapäev, 13. juuni 2012

ÜRO relvakaubanduslepingu läbirääkimised

P7_TA(2012)0251

Euroopa Parlamendi 13. juuni 2012. aasta resolutsioon ÜRO relvakaubanduslepingu läbirääkimiste kohta (2012/2636(RSP))

(2013/C 332 E/10)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse 2. – 27. juulini 2012 New Yorgis toimuvat ÜRO konverentsi, kus peetakse läbirääkimisi relvakaubanduslepingu sõlmimiseks,
- võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 6. detsembri 2006. aasta resolutsioon 61/89 ⁽¹⁾ „Ettevalmistused relvakaubanduslepinguks: tavarelvade impordi, ekspordi ja üleandmise ühtsete rahvusvaheliste standardite kehtestamine”, mida toetab 153 ÜRO liikmesriiki ja mis kujutab endast relvakaubanduslepingu ettevalmistamise ametlikku algust, ning 2. detsembri 2009. aasta resolutsiooni 64/48 ⁽²⁾ relvakaubanduslepingu kohta, mida toetab 153 ÜRO liikmesriiki, kes otsustasid 2012. aastal kokku kutsuda ÜRO relvakaubanduslepingu konverentsi, mis kestab neli nädalat ja kus koostatakse õiguslikult siduv dokument tavarelvade üleandmise võimalikult kõrgete ühiste rahvusvaheliste standardite kohta,
- võttes arvesse nõukogu 14. juuni 2010. aasta otsust 2010/336/ÜVJP ⁽³⁾ ja nõukogu varasemaid otsuseid ELi tegevuse kohta relvakaubanduslepingu toetamiseks,
- võttes arvesse nõukogu 8. detsembri 2008. aasta ühist seisukohta 2008/944/ÜVJP, millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad ⁽⁴⁾,
- võttes arvesse Euroopa Liidu Nõukogu järeldusi, eelkõige 10. detsembri 2007. aasta ja 12. juuli 2010. aasta järeldusi relvakaubanduslepingu kohta,
- võttes arvesse oma 21. juuni 2007. aasta resolutsiooni, milles nõutakse relvakaubanduse lepingu sõlmimist koos ühiste rahvusvaheliste normide kehtestamisega tavarelvade impordi, ekspordi ja üleandmise kohta ⁽⁵⁾, 13. märtsi 2008. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu relvaekspordi toimimisyhendi kohta ⁽⁶⁾ ning 4. detsembri 2008. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu relvaekspordi toimimisyhendi kohta ⁽⁷⁾, kus rõhutatakse tungivat vajadust relvakaubanduslepingu sõlmimiseks,
- võttes arvesse ELi vastust ÜRO peasekretäri taotlusele esitada seisukohad relvakaubanduslepingu osade kohta,
- võttes arvesse kogu maailmas toimuvaid kodanikuühiskonna kampaaniaid tugeva relvakaubanduslepingu sõlmimiseks, kaasa arvatud relvastuskontrolli kampaaniat ning Nobeli rahupreemia laureaatide üleskutset,
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. mai 2009. aasta direktiivi nr 2009/43/EÜ kaitseotsustarbeliste toodete ühendusesisese veo tingimuste lihtsustamise kohta ⁽⁸⁾,

⁽¹⁾ <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/499/77/PDF/N0649977.pdf?OpenElement>

⁽²⁾ <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/464/71/PDF/N0946471.pdf?OpenElement>

⁽³⁾ ELT L 152, 18.6.2010, lk 14.

⁽⁴⁾ ELT L 335, 13.12.2008, lk 99.

⁽⁵⁾ ELT C 146 E, 12.6.2008, lk 342.

⁽⁶⁾ ELT C 66 E, 20.3.2009, lk 48.

⁽⁷⁾ ELT C 21 E, 28.1.2010, lk 2.

⁽⁸⁾ ELT L 146, 10.6.2009, lk 1.

Kolmapäev, 13. juuni 2012

- võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu artiklit 34,
- võttes arvesse kodukorra artikli 110 lõiget 2,
- A. arvestades, et puudub õiguslikult siduv ülemaailmne leping tavarelvade üleandmise reguleerimise kohta;
- B. arvestades, et rohkem kui 40 ÜRO liikmesriigil puudub riiklik reguleeriv raamistik relvade üleandmise kontrollimiseks ja nad ei täida ka mingeid piirkondlikke ega rahvusvahelisi norme;
- C. arvestades, et USA Kongressi uurimistalituse ⁽¹⁾ andmetel oli arenguriikidega sõlmitud relvakaubanduslepingute hinnanguline üldväärtus 2010. aastal 40 355 miljonit USA dollarit ja tarnete väärtus 34 989 miljonit USA dollarit;
- D. arvestades, et ÜRO Peaassamblee resolutsioonis nr 64/48 nõutakse tungivalt, et ÜRO liikmesriigid koostaksid tulemusliku ja tasakaalustatud õiguslikult siduva dokumendi tavarelvade üleandmise võimalikult kõrgete ühiste rahvusvaheliste standardite kohta ning sõlmiksid tugeva lepingu;
- E. arvestades, et ÜRO Peaassamblee määratluse kohaselt on relvakaubandusleping „õiguslikult siduv leping, millega kehtestatakse tavarelvade impordi, ekspordi ja üleandmise ühtsed rahvusvahelised standardid” ⁽²⁾ ning riikide ülesandeks on „tagada, et nende riiklik süsteem ja sisekontroll oleksid võimalikult kõrgel tasemel, takistamaks tavarelvade kõrvaltoimetamist seaduslikult turult illegaalsele turule, kus neid võidakse kasutada terrorismiaktideks, organiseeritud kuritegevuseks ja muudeks kuritegudeks” ⁽³⁾;
- F. arvestades, et kontrollimata ja reguleerimata relvakaubandus ohustab tõsiselt kohalikku, riiklikku, piirkondlikku ja rahvusvahelist rahu, julgeolekut ja stabiilsust, samuti demokraatiat, õigusriigi põhimõtteid ning jätkusuutlikku sotsiaalset ja majanduslikku arengut; arvestades, et reguleerimata relvakaubandus soodustab relvakonflikte, inimeste ümberasustamist, organiseeritud kuritegevust ja terrorismi;
- G. arvestades, et relvakaubandusleping, mille sõlmimiseks peetakse läbirääkimisi 2012. aastal, peab sisaldama kõrgeimatele rahvusvahelistele standarditele vastavaid selgeid ja siduvaid sätteid, mis on täielikus kooskõlas inimõigusi käsitleva rahvusvahelise õigusega ja rahvusvahelise humanitaarõigusega;
- H. arvestades, et ELi ühine, terviklik ja järjekindel lähenemisviis on väga oluline, et selline leping ülemaailmsel tasandil vastu võetaks ja lepingut tulemuslikult rakendataks;
- I. arvestades, et relvade üleandmise valdkonnas ei ole võetud siduvaid kohustusi, millega selgesõnaliselt tagataks inimõigusi käsitlevast rahvusvahelisest õigusest ja rahvusvahelisest humanitaarõigusest kinnipidamine;
- J. arvestades, et nõukogu on rõhutanud, et tuleks teha kõik võimalik, et ettevalmistuskomitee istungid hõlmaksid võimalikult laia küsimusteringi; arvestades, et sel eesmärgil võttis nõukogu 14. juunil 2010. aastal vastu otsuse nr 2010/336/ÜVJP ELi tegevuste kohta relvakaubanduslepingu toetamiseks Euroopa julgeolekustrateegia raames, et propageerida relvakaubanduslepingut ÜRO liikmesriikide seas, kodanikuühiskonnas ja ettevõtjate hulgas;
- K. arvestades, et ELi ühine seisukoht, millega määratletakse sõjatehnoloogia ja -varustuse ekspordi kontrolli reguleerivad ühiseeskirjad, on aidanud ühtlustada ELi liikmesriikide riiklikku relvaekspordikontrolli poliitikat ning mitmed kolmandad riigid on ühisseisukoha põhimõtted ja kriteeriumid ametlikult heaks kiitnud;
- L. arvestades, et relvakaubandusleping peab tugevdama vastutust ja selle rakendamine peab olema avalik ja läbipaistev;
- M. arvestades, et ÜRO põhikirjas on ette nähtud ÜRO liikmesriikide õigused ja kohustused, sealhulgas artikli 51 kohane kõigi riikide võõrandamatu õigus individuaalsele või kollektiivsele enesekaitsele;

⁽¹⁾ http://www.sipri.org:9090/research/armaments/transfers/transparency/national_reports/united_states/CRS_Report_DN_03-10.pdf/view

⁽²⁾ ÜRO Peaassamblee resolutsioon 61/89.

⁽³⁾ ÜRO Peaassamblee resolutsioon 63/240.

Kolmapäev, 13. juuni 2012

Tugeva relvakaubanduslepingu põhitegurid on läbipaistvus ja vastutus

1. nendib, et majandus- ja finantskriisist hoolimata ülemaailmne eksport rahalises väärtuses aina kasvab ning et ELi liikmesriikide arvele langeb püsivalt ligikaudu 30 % kogu ekspordist ning nad kuuluvad maailma juhtivate relvatootjate ja eksportijate hulka (¹); seepärast rõhutab, et EL ühteagu kannab vastutust ja on huvitatud sellest, et ülemaailmsel tasandil arendada ja toetada reguleeritud ning läbipaistvamat ja paremini kontrollitud relvakaubandust;
2. sedastab, et kehvasti reguleeritud, kontrollimatu ja läbipaistmatu relvakaubandus toob kaasa vastutus-tundetu kauplemise relvade ja on põhjustanud asjatuid inimkannatusi ja õhutanud relvakonflikte, ebastabiilsust, terrorirünnakuid ja korrupsiooni, takistanud rahutagamise protsesse, head valitsemistava ja sotsiaal-majanduslikku arengut ning toonud kaasa demokraatlikult valitud valitsuste kukutamist ning õigusriigi põhimõtete, inimõiguste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumisi;
3. nõuab seetõttu, et 2012. aasta juulis toimuvad läbirääkimised õiguslikult siduva rahvusvahelise relvakaubanduslepingu sõlmimiseks tähistaksid ajaloolise tähtsusega edasiminekut, kus läbipaistvuse ja vastutuse suurendamisega kehtestatakse kõrgeimad rahvusvahelised standardid ja kriteeriumid, mille alusel hinnata otsuseid tavarelvade üleandmise, impordi ja ekspordi kohta;
4. palub rahvusvahelisel kogukonnal üles näidata tõsist tahet selleks, et reguleerida rahvusvahelist relvakaubandust ning protseduurireegleid kõigiti ära kasutades kokku leppida terviktekstis, mis hõlmab kõiki põhiküsimusi, mis on vajalikud tugeva lepingu sõlmimiseks 2012. aasta juulis toimuva konverentsi käigus;
5. nõuab, et ülemaailmse ja ulatusliku ÜRO relvakaubanduslepingu läbirääkimised kulgeksid kiiresti ning lepingu vastuvõtmise ja jõustamisega ei viivitataks;

Reguleerimisala

6. rõhutab, et tõhus leping peaks hõlmama võimalikult laia tegevuste ringi tavarelvade kaubanduses, sealhulgas impordi, ekspordi, üleandmist (k.a transiit ja ümberlaadimine, samuti ajutine import ja eksport ning taasväljavedu), tootmist välismaise litsentsi alusel, varude haldamist, ning kõiki asjaomaseid teenuseid, sh vahendamist, transporti ja rahastamist;
7. on seisukohal, et tõhus leping peaks hõlmama tavarelvade kaubanduse kõiki aspekte, sh riigilt riigile üleandmist, riigilt lõppkasutajale üleandmist, müüki, liisimist, samuti laenamist, kinkimist, abisaadetisi või üleandmise muid vorme;
8. on seisukohal, et tõhus leping peaks hõlmama samuti tavarelvi kõige laiemas mõttes, sh väike- ja kergrelvi ning laskemoona, immateriaalset tehnosiiret, kahesuguse kasutusega kaupu, nende kasutuse, tootmise või hooldusega seotud koostisosi ja tehnoloogiat, kasutatakse neid siis militaarsetel või muudel julgeoleku ja õiguskaitse eesmärkidel;
9. on arvamisel, et nõuetekohast tähelepanu tuleb pöörata tavarelvade ja laskemoona märgistamisele ja jälgitavusele, et suurendada vastutust ja vältida relvade üleandmist ebaseaduslikele vastuvõtjatele;

Kriteeriumid ja rahvusvahelised standardid

10. on seisukohal, et relvakaubanduslepingu pikaajaline edu sõltub võimalikult kõrgetest, rangetest ja selgetest standarditest;
11. nõuab, et relvakaubanduslepingus tuletataks osalisriikidele meelde, et kõigi otsuste puhul, mis käsitlevad relvade üleandmist, tuleks täielikult järgida oma rahvusvahelisi kohustusi, eelkõige seoses inimõigusi käsitleva rahvusvahelise õiguse ja rahvusvahelise humanitaarõigusega, ning et need otsused peaksid olema kooskõlas ÜRO põhikirjaga, sh piirkondlike organisatsioonide ja ÜRO Julgeolekunõukogu sanktsioonide ja

⁽¹⁾ Andmed pärinevad Stockholmi Rahvusvahelise Rahu-uuringute Instituudi näitajate hinnangust (USA dollarites 1990. aasta püsivhindades), vt veebilehte: http://www.sipri.org/databases/armstransfers/background/explanations2_default

Kolmapäev, 13. juuni 2012

relvaembargodega; on seisukohal, et osalisriigid ei tohiks relvi üle anda riikidele, kus on tõsine oht, et relvi võidakse kasutada selleks, et toime panna või soodustada tõsiseid rikkumisi seoses inimõigusi käsitleva rahvusvahelise õiguse ja rahvusvahelise humanitaarõigusega, kaasa arvatud genotsiid, inimsusevastased kuriteod ja sõjakuriteod;

12. nõuab, et ÜRO liikmesriigid võtaksid vastu siduvad lisakriteeriumid (mis tuleks välja töötada rahvusvaheliste standarditena), et anda otsustajatele suuniseid relvaekspordi kohta; on seisukohal, et nende kriteeriumide puhul tuleks eelkõige arvesse võtta sihtriigi tulemusi sellistes valdkondades nagu hea valitsemistava, demokraatia, õigusriiklus, inimõigused, desarmeerimine, korruptsioonivastane võitlus, diversioonioht, mõju riigi sotsiaal-majanduslikule arengule, aga ka piirkondliku rahu ja julgeoleku säilitamist; on arvamisel, et lepingus tuleks sätestada konkreetset korruptsioonivastased kriteeriumid;

13. palub, et asepresident ja kõrge esindaja ning ELi liikmesriigid seisaksid selle eest, et tulevane leping sisaldaks tugevaid korruptsioonivastaseid mehhanisme, nagu on ette nähtud ELi 12. juuli 2011. aasta avalduse lõikes 3; tuletab meelde vajadust lisada viide korruptsioonile kooskõlas asjakohaste kehtivate rahvusvaheliste lepingutega ning võtta vastavaid meetmeid selliste kuritegude ärahoidmiseks;

14. nõuab, et need kriteeriumid töötataks välja ühiste tegevussuunistena riskianalüüsiks, mille alusel teha otsuseid relvade üleandmise kohta;

15. kutsub Euroopa Liitu üles, et ta sõltumata relvakaubanduslepingu läbirääkimiste tulemustest, järgiks võimalikult kõrgeid standardeid relvaekspordi käsitleva nõukogu ühise seisukoha (2008/944/ÜVJP) tõlgendamisel ja peaks kinni oma kaheksast kriteeriumist, eelkõige seoses inimõigusi käsitleva rahvusvahelise õiguse ja rahvusvahelise humanitaarõigusega;

Rakendamine ja aruandlusmeetmed

16. rõhutab relvakaubanduslepingu tõhusa ja usaldusväärse rakendamise tähtsust, toonitades vastutust, läbipaistvust, osalisriigi kohustusi ja paremat kooskõlastamist pädevate asutuste vahel;

17. rõhutab, et tugev relvakaubandusleping peab sisaldama sätteid ja kriteeriume, mis kohustavad osalisriike vastu võtma riiklikke seadusi ja looma riikliku asutuse, kes vastutab lepingu reguleerimisalasse kuuluvate kaubaartiklite kõigi üleandmise kontrolli eest ning kõigi aruandlus- ja rakendusnõuete täitmise eest; on seisukohal, et relvakaubanduslepingu rakendamine peaks hõlmama lõppkasutajate kontrollimist ja vahendustegevust, sh ettevõtjate registreerimist ja nende tegevuse litsentsimist, taotlejate poolt vajaliku teabe avalikustamist ja kõigi täiendavate dokumentide esitamist enne ekspordiloa väljastamist, samuti õiguslikke meetmeid, et tunnistada kuritegudeks tavarelvade ja laskemoona üleandmine, millele riiklik asutus ei ole litsentsi andnud või mis ei vasta lepingule;

18. on seisukohal, et lepingu tulemuslik rakendamine sõltub läbipaistvuse edendamisest ning teabe ja parimate tavade vahetamisest riikide vahel, kes osalevad relvade ekspordi, impordi ja üleandmist käsitlevates otsustes;

19. on seisukohal, et ÜRO tavarelvastuse registri koostamise kogemus hõlbustab sellise läbipaistvuse suurendamist ja teabe vahetamist, ning nõuab, et registrisse lisataks juurde relvaliike, sh väike- ja kergrelvad ning laskemoon;

20. nõuab seepärast, et relvakaubandusleping sisaldaks tugevaid ja selgeid sätteid, mis näevad ette osalisriikide korrapärase iga-aastase aruandluse relvade üleandmise kõigi otsuste kohta, sh teave üleandmiseks lubatud varustuse liigi, koguse ja vastuvõtjate kohta, samuti aruandlus lepingu kogu reguleerimisala ja kõigi sätete rakendamise kohta; nõuab, et relvakaubanduslepingus nõutaks ka osalisriikidelt sellise süsteemi loomist, milles säilitatakse vähemalt 20 aastat andmeid kõigi riikliku kontrollisüsteemi läbinud rahvusvahelise kaubanduse tehingute kohta;

21. nõuab, et loodaks eriotstarbeline relvakaubanduslepingu rakendus- ja tugiüksus, mille ülesannete hulka kuuluks osalisriikide aruannete kogumine ja analüüs, ning et ÜRO peasekretär avaldaks aastaaruande lisaeetpanekutega lepingu rakendussätete tugevdamise kohta; nõuab, et relvakaubanduslepingu rakendus- ja tugiüksusele antaks õigus analüüsida ka andmeid relvade üleandmise kohta ning tuvastada ebakõlasid ja võimalikke lepingurikkumisi ning teavitada sellest osalisriikide konverentsi;

Kolmapäev, 13. juuni 2012

22. nõuab kõikide selliste aruannete avalikustamist;
23. nõuab, et toimuksid osalisriikide aastakonverentsid ning iga viie aasta järel korraldataks lepingu läbivaatamise konverents, millest kodanikuühiskonna organisatsioone kutsutaks osa võtma;
24. on seisukohal, et relvakaubanduslepingu pikaajaline edu sõltub täielikust läbipaistvusest ning vastutusest pädevate riiklike asutuste, sealhulgas parlamendi kontrolliorganite ees eksportivates ja importivates riikides; nõuab seepärast töökindlaid läbipaistvuse mehhanisme, sealhulgas iga-aastast aruandlust, et tugevdada parlamentide rolli nõudmaks oma valitustelt aruandmist otsustest, mis on langetatud relvade ekspordi, impordi ja üleandmise kohta;
25. on seisukohal, et igale osalisriigile, kes palub abi relvakaubanduslepingust tulenevate kohustuste täitmiseks, tuleks anda vajalikku tuge ja tehnilist abi; nõuab, et Euroopa Liit jätkaks oma väljapoole suunatud tegevust ning suurendaks abi muu hulgas sellistes valdkondades nagu seadusandlik tugi, institutsioonide ülesehitamine ja haldusabi ning aitaks parandada riigisisest oskusteavet kõigis relvade üleandmise kontrollisüsteemiga seotud organites, sh kodanikuühiskonna organisatsioonid ja parlamendid;

Euroopa Liidu ja Euroopa Parlamendi roll

26. tunnustab Euroopa Liidu ja liikmesriikide ühtset ja järjekindlat toetust rahvusvahelisele protsessile relvakaubanduslepingu sõlmimiseks; nõuab jätkuvaid pingutusi ja sihipäraselt tööd nii konverentsi eel, kaasa arvatud kõige kõrgema poliitilise tasandi demaršid ja tippkohtumised juulikuus toimuva konverentsi ettevalmistamiseks, kui ka lepingu ratifitseerimisel ja rakendamisel;
27. on veendunud, et ELi vastus ÜRO peasekretäri taotlusele esitada seisukohad relvakaubanduslepingu osade kohta on sobiv alus ELi liikmesriikide kooskõlastatud tegevuseks relvakaubanduslepingu rahvusvahelisel konverentsil;
28. nõuab tungivalt, et kõrge esindaja ja komisjoni asepresident konsulteeriks põhjalikult kõigi ELi liikmesriikidega ja kooskõlastaks oma tegevust nendega selle tagamiseks, et EL räägiks ühel häälel ja esindaks kindlat seisukohta;
29. nõuab, et liikmesriigid, järgides Lissaboni lepingust tulenevaid kohustusi, toetaksid konverentsil liidu seisukohti, mis on esitatud vastuses ÜRO peasekretärile, et tagada hea tulemus ja tugev relvakaubandusleping; kutsub seega ELi liikmesriike üles avalikult ja üksmeelselt kinnitama oma täielikku toetust läbirääkimistes osalevale ELi delegatsioonile;
30. nõuab tungivalt, et asepresident ja kõrge esindaja ning liikmesriigid eelistaksid tugevust tulevase lepingu sisu ja liikmesuse puhul; nõuab tungivalt, et USA loobuks oma seisukohast, et relvakaubanduslepingu läbirääkimised peavad toimuma konsensuse alusel;
31. tervitab asepresidendi ja kõrge esindaja lubadust esitada vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 34 lõikele 1 enne konverentsi parlamendile ELi seisukohad;

*

* *

32. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, nõukogule, komisjonile, Ühinenud Rahvaste Organisatsioonile ning ELi liikmesriikide parlamentidele.
-